

ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯ

ЭОЖ 376.1

МРНТИ 15.41.49

DOI: <https://doi.org/10.37788/2020-4/24-28>Э.А. Супатаева¹, Н.К. Рамазанова^{2*}, К.С. Бутенова²¹Қырғыз білім академиясы, Қырғызстан²Инновациялық Еуразия университеті, Қазақстан

*(e-mail: ramazanova82.82@mail.ru)

Мүмкіндігі шектеулі балалардың ата-аналарына әлеуметтік-психологиялық кеңес беру**Аңдатпа**

Негізгі мәселе: Мүмкіндігі шектеулі баланың отбасымен өзара әрекеттесу кезіндегі мамандардың басты міндеті – баланы емдеу және тәрбиелеу бойынша ұсыныстар беру ғана емес, сонымен бірге отбасы мүшелерін туындаған мәселелерді белсенді шешуге барынша ынталандыратын жағдайлар жасау. Отбасылық, кеңес беру, психотерапиялық және психокоррекциялық жұмыс – бұл отбасылық қатынастарды қалыптастыру арқылы адамның психикалық денсаулығын қалпына келтіруге және нығайтуға бағытталған біртұтас психо-консультациялық және терапиялық процестің сатысы. «Ерекше» баланы тәрбиелеп отырған отбасы үшін түзету-дамыту, орнын толтыру және оңалту сияқты функциялар маңызды болып табылады, оның мақсаты – баланың психофизикалық және әлеуметтік мәртебесін қалпына келтіру, олардың материалдық тәуелсіздігі мен әлеуметтік бейімделуіне қол жеткізу болып табылады. Отбасын жүйе ретінде түсіну, өз кезегінде, балалардың дамуындағы ауытқуларды клиникалық-психологиялық-педагогикалық түзетуді, ана-бала психофизиологиялық жүйесін, тұтастай алғанда, бүкіл отбасылық жүйені ұйымдастырудың кешенді тәсілін қолдану қажеттілігін түсінуге әкеледі.

Мақсаты: Арнайы (түзету) психология, дефектология және педагогика саласындағы мамандарға отбасымен жұмыс істеу үшін қажетті білім мен дағдыларды меңгеруге көмектесу. Мамандардың өз жұмысында оның жетістіктеріне қызығушылық танытатын адамдарға - олардың серіктесі болатын ата-аналарға сенім артуға ерекше мүмкіндігі бар. Ата-аналар өз кезегінде өз балаларына тиімді көмек көрсету үшін қажетті құралдарды игереді.

Әдістері: Байқау, әңгімелесу, сауалнама, тестілеу, проективтік әдістер.

Нәтижелері және олардың маңыздылығы: Зерттеу барысында мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған отбасымен жұмыс істеудің мақсаттары мен міндеттері анықталды, мамандардың ата-аналармен ынтымақтастығының психотерапиялық және түзету-педагогикалық процесін ұйымдастырудың тиімді формалары қарастырылды. Мүмкіндігі шектеулі балалардың ата-аналарымен жеке жұмыс түрлері ұсынылды. Мүмкіндігі шектеулі балалармен кеңес беру тәжірибесінде қолданылатын психотерапия және психокоррекция әртүрлі әдістерді қамтиды.

Түйін сөздер: мүмкіндігі шектеулі балалар, әлеуметтік-психологиялық кеңес беру, психотерапия және психокоррекция әдістері, отбасымен өзара әрекеттесу формалары.

Кіріспе

Мамандардың тарапынан денсаулық мүмкіндіктері шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларға уақтылы және білікті көмек көрсету – консультативтік және психотерапиялық іс-шаралар кешенін айтарлықтай кеңейтеді. Көп жағдайда арнайы дайындықтан өтпеген ата-аналарға баланың мүмкіндіктері мен мүгедек баланың жағдайын бағалау өте қиын.

Мамандармен ынтымақтастық тек нақты іскерліктер мен дағдыларды алу үшін ғана емес, сонымен қатар мамандардың тең серіктестеріне айналатын ата-аналардың жеке өсуі үшін қажет, бірақ олардан асып түсуі мүмкін. Балаға деген сүйіспеншілік сезімімен қозғалатын ата-аналар маман ұсынған оқыту әдістерін жекелендіруге, толықтыруға, кеңейтуге және дамытуға, баласын тәрбиелеу ісінде шығармашылық пен тапқырлық танытуға, балаға көмек көрсетудің күнделікті үлкен жұмысын қабылдауға қабілетті.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға кеңес беру мен психотерапиядағы мамандар мен отбасының өзара әрекеттесу мәселесін қарастырамыз, өйткені мамандар өз жұмысында оның жетістіктеріне қызығушылық танытатын адамдарға – олардың серіктесі болатын ата-аналарға сүйенуі керек. Ата-аналар өз кезегінде өз балаларына тиімді көмек көрсету үшін қажетті құралдарды игереді.

Материалдар мен әдістер

Ата-аналармен диагностикалық жұмыстың мақсаты отбасылық тәрбие түрін, ата-аналардың балаларға және өз отбасыларына деген көзқарасын анықтау болды. Отбасы баланың дамитын

психологиялық ортасын білдіреді, сондықтан оның осы дамуды ынталандырудағы тиімділігі маңызды. Бізге отбасындағы психологиялық ахуалды (отбасылық алаңдаушылық тесті), ата-аналардың стильдері мен ата-аналардың тәрбиелік құзыреттілігін, құндылық бағдарларын, талап қою деңгейін, өзін-өзі бағалауды зерделеу орынды болды. Отбасы мүшелерінің жеке типологиялық және сипаттамалық ерекшеліктері анықталды. Психодиагностикалық тексеру этикалық нормаларға сәйкес жүргізілді. Байқау, әңгімелесу, сауалнама жүргізу, тестілеу, проективтік әдістер қолданылды.

Отбасылардың жартысынан көбі ақыл-есі кем баланың дамуына теріс әсер етеді, ал отбасылардың тек 40 %-ы оң әсер етеді. Айта кету керек, балаға деген көзқарас дұрыс болған отбасыларда да, ата-аналар көбінесе оның ерекшеліктерін түсінбестен, тәрбиенің рөлін өз түсінуімен ғана басшылыққа алады. Кішкентай балалардың ата - аналарының шамамен 70 %-ы олардың қабілеттерін асыра бағалайды, ал 25 %-ы бағаланбайды. Ата-аналардың тек 15 %-ы балаларының мүмкіндіктерін дұрыс бағалайды. Демек, олардың көпшілігі осы мәселе бойынша мамандардың көмегіне мұқтаж. Баланы тәрбиелеумен негізінен аналар айналысады, тек 24% жағдайда-әкесі мен анасы, ал отбасының шамамен 6 %-ында бала өзін-өзі қамтамасыз етеді.

Нәтижелері

Психологиялық кеңес беру клиентке психологиялық көмек көрсетуге бағытталған әлеуметтік және тұлғааралық әсердің ерекше түрі ретінде қарастырылады, онда арнайы дайындалған, құзыретті және тиісті әлеуметтік өкілеттіктермен жабдықталған кеңесші клиентке оның проблемалары мен психологиялық қиындықтарын шешуге көмектеседі. Кеңес беру мен психотерапияның түбегейлі айырмашылығы психологиялық әсер ету объектісіне айналған мүгедек балаларды тәрбиелеп отырған отбасының дамуындағы қиындықтар мен проблемаларды түсіндірудің себеп-салдарлық моделімен байланысты. Тиісінше, психотерапия медициналық модельге назар аударады, онда отбасы бір жағынан баланың жеке басының пайда болуы мен патогенезін, екінші жағынан оның өміршеңдігі мен тұрақтылық ресурстарын анықтайтын маңызды этиологиялық фактор ретінде әрекет етеді.

Сонымен, бұл модель тұқым қуалайтын фактордың және адамның конституциялық ерекшеліктерінің, отбасылық дисфункцияның пайда болуындағы қолайсыз экологиялық факторлардың маңыздылығын атап көрсетеді. Психотерапевт клиент (отбасы) пен проблема арасындағы «делдал» ретінде әрекет етеді, оны шешуде жетекші рөл атқарады. Кеңес беру моделінде отбасының дамуы, оның рөлдік құрылымының ерекшеліктері және жұмыс істеу заңдылықтары басты назарда болады.

Консультант проблемалық жағдайда мүгедек баланы тәрбиелеп отырған отбасы мүшелерін бағдарлауды ұйымдастыруға, жағдайды талдауға, мүмкін шешімдердің «жанкүйерін» жоспарлауға жағдай жасайды. Шешім қабылдау және оны жүзеге асыру жауапкершілігі клиенттің жеке басының өсуіне, отбасының өміршеңдігіне ықпал ететін құзырет болып табылады. Отбасылық кеңес берудің мақсаттарын дамыту, түзету, профилактикалық, бейімдеу ретінде анықтауға болады.

Даму мақсаттары өзін-өзі ұйымдастыру және өзін-өзі дамыту саласындағы отбасылық ресурстардың өсуімен байланысты. Психологиялық жұмыстың нәтижесі нормативтік және нормативтік емес дағдарыстар мен проблемаларды шешуде отбасының құзыреттілігінің өсуі болып табылады. Түзету мақсаттары отбасының рөлдік құрылымын оңтайландыруды, оның біртұтастық деңгейін арттыруды, тұлғааралық қарым-қатынасты жақсартуды қамтиды. Профилактикалық мақсаттар отбасының бұзылуға төзімділігінің артуымен, бейімделуімен - жанжалдарды, дағдарыстарды, отбасылық мәселелерді сәтті шешумен байланысты.

Өкінішке орай, кейбір жағдайларда отбасының өзі психикалық жарақаттың көзі болуы мүмкін. Психикалық жарақат-бұл, ең алдымен, белгілі бір эмоционалды күй орналасқан психикалық тәжірибе. Психожарақаттық күйзелу – бұл жай-күйі, қатты жеке басына әсер етеді. Травматикалық тәжірибенің ең маңызды ерекшелігі-олардың жеке құрылымындағы орталық орны және адам үшін ерекше маңызы.

Баланың созылмалы психикалық жарақаттануы оның ата-анасының психикалық ауытқулары, созылмалы отбасылық алкогольизм, невроздар, эпилепсия және басқа аурулармен байланысты болуы мүмкін. Сонымен, алкогольизммен ауыратын ата-аналардың балалары көптеген нейропсихикалық патологиялар үшін қауіп тобына жататыны белгілі. Баланың дамуына екі немесе бір отбасы мүшесінде «отбасылық мазасыздық» деп аталатын әсер етуі мүмкін. Мазасыздықтың бұл түріне тән белгі-бұл үнемі күмән, қорқыныш, ең алдымен отбасына қатысты қорқыныш түрінде көрінеді. Бұл отбасы мүшелерінің денсаулығына қатысты қорқыныш, оларды тастап кету, кеш оралу кезіндегі алаңдаушылық. «Отбасылық мазасыздықтың» негізі, әдетте, сенімсіздік, дәрменсіздік сезімі. Қазіргі уақытта ата-аналармен жұмыс жасау үшін көптеген психотерапиялық бағдарламалар ұсынылады, оларда топтық психотерапияға үлкен орын беріледі.

Оның мақсаты дамуында проблемалары бар балалардың отбасыларында қолайлы психоэмоционалды климат құру, ата-аналарды жас және арнайы психология туралы біліммен қаруландыру.

Бұл жағдайда келесі міндеттер бөлінеді:

- ата-аналардың оң өзін-өзі бағалауы, алаңдаушылықты жою;
- өзін-өзі талдау дағдыларын дамыту және толық өзін-өзі көрсетуге кедергі келтіретін психологиялық кедергілерді жеңу;
- ата-аналардың санасында оң көзқарасты қалыптастыру;

- ата-ана мен бала қарым-қатынасын оңтайландыру;
- неке қатынастарын үйлестіру;
- мінез-құлықтың коммуникативті формаларын жетілдіру;
- сыртқы әлем мен барабар қарым-қатынас жасаудағыларын қалыптастыру.

Психокоррекциялық топтың оңтайлы мөлшері-төрт адам. Сабақтар аптасына бір рет төрт академиялық сағатқа созылады. Бағдарламада гештальт терапиясы, арт-терапия, би терапиясы, транзакциялық талдау әдістері қолданылады.

Әрбір топтық психокоррекциялық сабақ бірнеше кезеңнен тұрады.

Сергіту сәті. Бұл кезеңде психологиялық жұмысқа дайындық жүріп жатыр [1].

Осы мақсатта қатысушыларға өздеріне және бір-біріне достық қарым-қатынас орнатуға, сенімді қарым-қатынас стиліне көмектесетін оң көңіл-күй қалыптастыруға бағытталған арнайы психогимнастикалық жаттығулар қолданылады. Бұл кезеңде назар аудару жаттығулары, стрессті жеңілдету және босату, эмоционалды қашықтықты азайту, мимика мен ым-ишарат арқылы өз сезімдерін білдіру қабілеттерін жаттықтыру қолданылады.

Негізгі бөлім. Бұл кезеңде ата-аналардың өмірлік ұстанымдары мен көзқарастарын қайта бағалау және қайта қарастыру бойынша негізгі психокоррекциялық жұмыс жүргізілуде.

Бұған келесі формалар көмектеседі.

Рөлдік жағдайларды ойнау. Қатысушыларға әртүрлі жағдайларды жоғалту ұсынылады, ал рөлдер қатысушылардың жеке ерекшеліктері мен көзқарастарына сәйкес таңдалады. Содан кейін рөлдік жағдайлар топ мүшелерінің талқылауына және талдауына ұшырайды. Аутотренинг. Релаксация техникасы Э. Джейкобсон мен И. Шульцке сәйкес қолданылады, бұл демалу кезінде бұлшықеттерді босаңсыту және олардағы жергілікті кернеуді жою қабілетін дамытуға бағытталған. Жалпы, АВТО-жаттығу сабақтары топ мүшелерінің травматикалық тәжірибелерден үйлесімді жағдайларға ауысу қабілетін қалыптастырады.

Арттерапиялық жаттығулар. Жеке, топтық сурет, жұппен сурет салу қолданылады, жаттықтырушы берген тақырыпта немесе тақырыпта көрсетілмеген, бұл жағдайда «топтық фрескалар» жасалады, қатысушылар қалаған нәрселерін жалпы суретте салады. Жаттығулар эмоциялармен жұмыс істеуге, бейнелер жасауға, тұжырымдамаларға қауымдастыққа бағытталған (біздің топ, үміт). Суреттерді қатысушылар сурет салу процесінде және жұмыс аяқталғаннан кейін қайта талқылайды.

Битерапия. Би-бұл сөздерге оңай аударылмайтын, вербализацияланатын, эмоционалды стрессті жеңілдетуге және топ мүшелерінің қозғалғыштығын арттыруға көмектесетін ойлар мен сезімдерді білдіру құралы.

Музыкалық релаксация. Алға қойылған мақсаттар әртүрлі болуы мүмкін: мазасыздықты азайту, өзіне деген сенімді нығайту, өткен тәжірибені қайта бағалау. Релаксация кезінде қатысушылар көздерін жұмып, жайбарақат отырады немесе жатып алады. Жаттығу аяқталғаннан кейін жұмыстың осы кезеңінде олардың санасында пайда болған суреттерді анықтау үшін топ мүшелеріне сауалнама жүргізіледі.

Қорытындылау сабақтары. А.С. Прутченков ұсынған «пікір» сауалнама-жаттығуы пайдаланылады; қатысушылар үй тапсырмасын алады (аутотренинг, В.В. Ткачева ұсынған позитивті ойлауды жаттықтыру) [2].

Мұндай тренингтерді өткізу тәжірибесі көрсеткендей, мүмкіндігі шектеулі балалары бар ата – аналармен жүйелі жұмыс аналардың әлеуметтік және психологиялық мәртебесін арттыру, ана-бала қарым-қатынасын оңтайландыру және отбасылық климатты үйлестіру мәселелерін шешуге көмектеседі.

Талқылау

Отбасын тұтас жүйе ретінде түсіну оған жүйелік объектілердің жұмысына қатысты ережелерді таратуға мүмкіндік береді:

– Отбасы күрделі ішкі құрылымға ие, оның психологиялық құрылымы және нақты функциялары бар.

- Отбасы тұтастай алғанда оған кіретін адамдардың кейбір сипаттамаларын анықтайды.
- Отбасылық жүйе оны құрайтын элементтердің қарапайым жиынтығы емес.
- Отбасылық жүйенің әрбір адамы басқа адамдарға әсер етеді және олардың ықпалында болады.
- Отбасылық жүйе өзін-өзі реттеу қабілетіне ие.

Отбасын жүйе ретінде түсіну, өз кезегінде, балалардың дамуындағы ауытқуларды клиникалық-психологиялық-педагогикалық түзетуді, ана-бала психофизиологиялық жүйесін, тұтастай алғанда бүкіл отбасылық жүйені ұйымдастырудың кешенді тәсілін қолдану қажеттілігін түсінуге әкеледі.

Психотерапиялық процесі ұйымдастырудың келесі түрлері жиі қолданылады:

- консультациялық-ұсынымдық;
- ақпараттық-ағартушылық;
- ата-аналарға арналған практикалық сабақтар;
- «дөңгелек үстелдер», ата-аналар конференциялары, семинарлар, клубтар, балалар мерекелері мен ертеңгіліктер ұйымдастыру;
- ата-аналармен және олардың баласымен жеке сабақтар;
- психотерапия және психокоррекциялық арт-терапия ;
- кіші топтар.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған отбасымен жұмыстың мақсаттары мен міндеттерін анықтай отырып, мамандардың ата-аналармен ынтымақтастығының психотерапиялық және түзету-педагогикалық процесін ұйымдастырудың тиімді формаларын таңдау қажет. Тәжірибе көрсеткендей, кеңес беру нысаны кеңінен қолданылады. Мұндай консультацияларға әртүрлі профильдегі мамандар қатысады, олар мүгедек баланы алғашқы тексеруден өткізеді, содан кейін оның даму динамикасын бақылайды.

Алғашқы консультациядан мамандар мен отбасы арасындағы белсенді ынтымақтастық басталады. Мамандар ата-аналардың өтініші бойынша тәрбиенің белгілі бір мәселелерін таңдайды және оларды дәрістерде жариялайды. Басқа ата-аналардың дәрістері мен сұрақтарын тыңдай отырып, тыңдаушылар өз мәселелерін жақсы біледі және шешеді. Сонымен қатар, олар бір-бірімен танысуға және қолдау көрсетуге мүмкіндік алады.

Дәрістермен қатар практикалық сабақтар өткізіледі, онда ата-аналар өз балаларында бұзылған функцияларды, дағдыларды қалыптастыру дағдыларын игеруге мүмкіндік алады.

«Дөңгелек үстелдер», ата-аналар жиналыстары, конференциялар, балалар мерекелері, клубтар ұйымдастыру сияқты формалар өздерін жақсы дәлелдеді. Оларды дайындауға мамандар, балалар және ата-аналардың өздері қатысады.

Сондай-ақ отбасымен жеке сабақтар. Мұндай сабақтарда ата-аналардың ынтымақтастыққа, отбасымен жұмыс істеудің жеке бағдарламасын жасауға қажетті жағымды жеке қасиеттерін анықтауға және қолдауға бағытталған жеке тұлғаға бағытталған тәсіл жүзеге асырылады.

Бастапқыда ата-аналардан мұғалімнің сабағын баламен бірге жазып, осы жаттығуларды үйде қайталау қажет. Содан кейін маман не болғанын бағалайды және келесі сабақтардың сипаты мен түрлері туралы ескертулер жасайды. Кейбір отбасыларда аналар сабақтың жеке эпизодтарына қатысуға шақырылады: баласы бар маман біртұтас, ал анасы ойын серіктесі ретінде әрекет етеді. Содан кейін ана мен маман орындарын ауыстырады. Басқа отбасыларда маман анасына басталған тапсырманы аяқтауды, содан кейін сәтсіздікке ұшыраған жағдайда оны өз бетінше орындауды ұсына алады. Ата-аналарды ата-аналардың, балалардың, мамандардың және басқа адамдардың ынтымақтастығын орнатуға үйрету үшін олар екі баламен және олардың аналарымен сабақтар өткізеді (кіші сыныптар).

Мүмкіндігі шектеулі балалардың ата-аналарымен жеке жұмыс түрлері

1. Анасына баламен жұмыс істеу тәсілдерін көрсету.
2. Мұғалімнің өткізетін сабақтарының қысқаша мазмұны.
3. Балаңызбен үй тапсырмасын орындау.
4. Ананың мұғалім ұсынған арнайы әдебиеттерді оқуы.
5. Баламен жұмыс жасауда ананың шығармашылық идеяларын жүзеге асыру.

Қорытынды

Ерте балалық шақта баланың дамуындағы тәрбиенің маңызы мемлекеттік деңгейде танылады. Соңғы онжылдықтағы тәжірибе көрсеткендей, отбасы мемлекеттік мекемелер мен оларда жұмыс істейтін мамандардың көмегіне мұқтаж. Түзету-педагогикалық процесті ұйымдастырудың жаңа формаларының пайда болуы мүмкіндігі шектеулі балалары бар отбасында ерте және мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқытудың жаңа педагогикалық технологияларын енгізуге кең мүмкіндіктер береді.

Барлық осы жаңа нысандар жас ұрпақты тәрбиелеудегі әлемдік үрдістерге сәйкес келетін бірыңғай білім беру кеңістігін құруға, жалпы және арнайы білімнің жақындасуы мен өзара әрекеттесуіне бағытталған.

Түзету тәрбиесінің негіздерін бала интеграцияланған топтарда (тәрбиешілер, бұқаралық мекемелердің оқытушылары) өзара әрекеттесетін адамдар білуі керек. Жалпы алғанда, проблемалар туралы көбірек адамдар білетін болады, яғни олар мүмкіндігі шектеулі балалармен қарым-қатынас жасауға дайын болса, бәрі үшін жақсы болады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Блинова Л.Н. Диагностика и коррекция в образовании детей с задержкой психического развития / Л.Н. Блинова. – М.: Изд. НЦ «ЭНАС», 2016. – 131с.
- 2 Бурменская Г.В., Захарова Е.И., Карабанова О.А. Возрастно-психологический подход в консультировании детей и подростков: учеб. пос. – М.: ИЦ «Академия», 2015. – 416 с.

REFERENCES

- 1 Blinova, L.N. (2016). Diagnostika i korrekciya v obrazovanii detej s zaderzhkoj psihicheskogo razvitiya [Diagnosis and correction in the education of children with mental retardation]. Moscow: Izd. NC «ENAS» [in Russian].
- 2 Burmenskaya, G.V., Zaharova, E.I., Karabanova, O.A. & et al. (2015). Vozrastno-psihologicheskij podhod v konsul'tirovanii detej i podrostkov [Age-psychological approach in counseling children and adolescents]. Moscow: IC «Akademija» [in Russian].

Е.А. Супатаева¹, Н.К. Рамазанова^{2*}, К.С. Бутенова²

¹Кыргызская Академия образования, Кыргызстан

²Евразийский Инновационный университет, Казахстан

Социально-психологическое консультирование родителей детей с ограниченными возможностями

Главной задачей специалистов при их взаимодействии с семьей ребенка с ограниченными возможностями здоровья является не только выдача рекомендаций по его лечению и воспитанию, но и создание таких условий, которые максимально стимулировали бы членов семьи к активному решению возникающих проблем. Семейная, консультационная, психотерапевтическая и психокоррекционная работа представляет собой стадии единого психоконсультативного и терапевтического процессов, направленных на восстановление и укрепление психического здоровья личности посредством нормализации отношений в семье. Для семьи, воспитывающей «особого» ребенка, важными являются такие функции, как коррекционно-развивающая, компенсирующая и реабилитационная, цель которых восстановить психофизический и социальный статус ребенка, достичь материальной независимости и социальной адаптации. Понимание семьи как системы приводит, в свою очередь, к пониманию необходимости комплексного подхода к организации клинико-психолого-педагогической коррекции отклонений в развитии детей, психофизиологической системы мать-ребенок, семейной системы в целом.

Цель статьи – помочь специалистам в области коррекционной психологии, дефектологии и педагогики овладеть знаниями и навыками, необходимыми для работы с семьей. Специалисты имеют уникальную возможность опереться в своей работе на заинтересованных в её успешности людей – родителей, которые становятся их партнерами. Родители, в свою очередь, овладевают инструментарием, необходимым для эффективной помощи собственным детям. Авторы использовали методы наблюдения, беседы, анкетного опроса, тестирования, а также проективные методы.

В процессе исследования были определены цели и задачи работы с семьей, воспитывающей детей с ограниченными возможностями здоровья, рассмотрены наиболее эффективные формы организации психотерапевтического и коррекционно-педагогического процессов сотрудничества специалистов с родителями. Предложены формы индивидуальной работы с родителями детей с ограниченными возможностями здоровья.

Ключевые слова: дети с ОВЗ, социально-психологическое консультирование, методы психотерапии и психокоррекции, формы взаимодействия с семьей.

E.A. Supatayeva¹, N.K. Ramazanova^{2*}, K.S. Butenova²

¹Kyrgyz Academy of Education, Kyrgyzstan Republic

²Innovative University of Eurasia, Kazakhstan

Social and psychological counseling for parents of children with disabilities

The main task of specialists in their interaction with the family of a child with disabilities is not only to issue recommendations for the treatment and upbringing of the child, but also to create conditions that would maximally stimulate family members to actively solve emerging problems. Family, counseling, psychotherapy and psychocorrection work are stages of a single psychoconsultative and therapeutic process aimed at restoring and strengthening the mental health of the individual through the normalization of relations in the family. For a family raising a "special" child, such functions as correctional and developmental, compensating and rehabilitative are important, the purpose of which is to restore the child's psychophysical and social status, achieve their material independence and social adaptation. Understanding the family as a system leads, in turn, to understand the need for an integrated approach to the organization of clinical psycho-pedagogical correction of deviations in development of children, physiological system of the mother-child, the family system as a whole.

Purpose is to help specialists in the field of special (correctional) psychology, defectology and pedagogy to master the knowledge and skills necessary to work with the family. Specialists have a unique opportunity to rely in their work on the most interested people in its success-parents who become their partners. Parents, in turn, master the tools necessary to effectively help their own children.

Methods: observation, interviews, questionnaires, testing, and projective methods.

In the course of the study, the goals and objectives of working with families raising children with disabilities were determined, and the most effective forms of organizing the psychotherapeutic and correctional-pedagogical process of cooperation between specialists and parents were considered. Forms of individual work with parents of children with disabilities are proposed. Psychotherapy and psychocorrection, used in the consulting practice of working with children with disabilities, includes various methods.

Keywords: children with disabilities, social and psychological counseling, methods of psychotherapy and psychocorrection, forms of interaction with the family.